ஸ்ரீ:

ஸ்ரீமதே ராமாநுஜாய நம:

ஸ்ரீமதே நிக₃மாந்தமஹாதே₃ஶிகாய நம:

ஸ்ரீமதா₃த்₃யஶங்கராசார்யக்ரு′திஷு

॥ பவநஸ்தபஞ்சரத்நம் ॥

with

word-by-word meaning (padārtha),

word separation (padacchēda), prose order (anvaya),

glossed translation (padamālā) and summary (bhāvārtha)

by

Sunder Kidāmbi

Prepared with the gracious blessings of

all my ācāryas, elders and well-wishers

Introduction
(upōdghāta)

The ***Pavanasuta Pañcaratna***, "the five gems on the son of the Wind-god," is a short ***stōtra*** on ***Hanumān***. It is also known as the ***Hanumat Pañcaratna Stōtra***, and it is ascribed to ***Śrī Ādi Śaṅkarācārya***. Its five verses are the five gems. A sixth verse tells of the fruit of reciting them.

The ***stōtra*** is preceded by a well-known verse in praise of ***Māruti***, which devotees often recite on its own and which is not one of the five gems: wherever the praise of ***Śrī Rāma*** is sung, ***Hanumān*** is there, with His palms joined above His head and His eyes full of tears.

In the five gems, the poet comes step by step to the vision of ***Hanumān***. Along the way, the verses recall His deeds: He ended the sorrow of ***Sītā***, revealed the glory of ***Śrī Rāma*** and destroyed the fame of ***Rāvaṇa***.

The opening verse is in the ***rathōddhatā*** metre. The six verses of the ***stōtra*** are in ***gīti***, a form of the ***āryā***.

ஸ்ரீ:
ஸ்ரீமதே ராமாநுஜாய நம:
ஸ்ரீமதே நிக3மாந்தமஹாதே3ஶிகாய நம:

॥ பவநஸ்தபஞ்சரத்நம் ॥

யத்ர யத்ர ரகு4நாத2கீர்தநம்
தத்ர தத்ர க்ருʼதமஸ்தகாஞ்ஜலிம் ।
பா3ஷ்பவாரிபரிபூர்ணலோசநம்
மாருதிம் நமத ராக்ஷஸாந்தகம் ॥

Word Separation (*padacchēda*)

யத்ர யத்ர ரகு4-நாத2-கீர்தநம்
தத்ர தத்ர க்ருʼத-மஸ்தக-அஞ்ஜலிம் ।
பா3ஷ்ப-வாரி-பரிபூர்ண-லோசநம்
மாருதிம் நமத ராக்ஷஸ-அந்தகம் ॥

Prose Order (*anvaya*)

யத்ர யத்ர ரகு4-நாத2-கீர்தநம் (ப4வதி), தத்ர தத்ர க்ருʼத-மஸ்தக-அஞ்ஜலிம்
பா3ஷ்ப-வாரி-பரிபூர்ண-லோசநம் ராக்ஷஸ-அந்தகம் மாருதிம் நமத ।

Word-by-Word Meaning (*padārtha*)

Word	Meaning
யத்ர யத்ர	wherever
ரகு4-நாத2-கீர்தநம்	the praise of ***Raghunātha*** (***Śrī Rāma***)
(ப4வதி)	goes on (implied)
தத்ர தத்ர	there
க்ருʼத-மஸ்தக-அஞ்ஜலிம்	with palms joined above His head

Word	Meaning
பா$_{3}$ஷ்ப-வாரி-பரிபூர்ண-லோசநம்	whose eyes are filled with tears
ராக்ஷஸ-அந்தகம்	the destroyer of the *rākṣasa*s
மாருதிம்	*Māruti* (*Hanumān*)
நமத	bow (all of you)

Glossed Translation (*padamālā*)

Wherever (யத்ர யத்ர) the praise of ***Raghunātha*** (ரகு$_{4}$-நாத$_{2}$-கீர்தநம்) goes on (ப$_{4}$வதி), there (தத்ர தத்ர) is ***Māruti***, with His palms joined above His head (க்ரு'த-மஸ்தக-அஞ்ஜலிம்) and His eyes filled with tears (பா$_{3}$ஷ்ப-வாரி-பரிபூர்ண-லோசநம்). Bow (நமத) to that ***Māruti*** (மாருதிம்), the destroyer of the ***rākṣasa***s (ராக்ஷஸ-அந்தகம்).

Summary (*bhāvārtha*)

Wherever the praise of ***Śrī Rāma*** is sung, ***Hanumān*** is there, His palms joined above His head and His eyes full of tears. Bow to ***Māruti***, the destroyer of the *rākṣasa*s.

****

வீதாகி$_{2}$லவிஷயேச்ச$_{2}$ம்
ஜாதாநந்தா$_{3}$ஶ்ருபுலகமத்யச்ச$_{2}$ம் ।
ஸீதாபதிதூ$_{3}$தாத்$_{3}$யம்
வாதாத்மஜமத்$_{3}$ய பா$_{4}$வயே ஹ்ரு'த்$_{3}$யம் ॥ **1** ॥

Word Separation (*padacchēda*)

வீத-அகி$_{2}$ல-விஷய-இச்ச$_{2}$ம்
ஜாத-ஆநந்த$_{3}$-அஶ்ரு-புலகம் அதி-அச்ச$_{2}$ம் ।

ஸீதா-பதி-தூ₃த-ஆத்₃யம்
வாத-ஆத்மஜம் அத்₃ய பா₄வயே ஹ்ருʼத்₃யம் ॥

Prose Order (*anvaya*)

வீத-அகி₂ல-விஷய-இச்ச₂ம் ஜாத-ஆநந்த₃-அஶ்ரு-புலகம் அதி-அச்ச₂ம் ஸீதா-பதி-தூ₃த-ஆத்₃யம் ஹ்ருʼத்₃யம் வாத-ஆத்மஜம் அத்₃ய பா₄வயே ।

Word-by-Word Meaning (*padārtha*)

Word	Meaning
வீத-அகி₂ல-விஷய-இச்ச₂ம்	from whom all desire for worldly things has gone
ஜாத-ஆநந்த₃-அஶ்ரு-புலகம்	in whom tears of joy and a thrill of delight have arisen
அதி-அச்ச₂ம்	utterly pure
ஸீதா-பதி-தூ₃த-ஆத்₃யம்	the foremost of the messengers of the Lord of *Sītā*
ஹ்ருʼத்₃யம்	dear to my heart
வாத-ஆத்மஜம்	on the son of the Wind-god (*Hanumān*)
அத்₃ய	today
பா₄வயே	I meditate

Glossed Translation (*padamālā*)

Today (அத்₃ய) I meditate (பா₄வயே) on the son of the Wind-god (வாத-ஆத்மஜம்), who is dear to my heart (ஹ்ருʼத்₃யம்). All desire for worldly things has left Him (வீத-அகி₂ல-விஷய-இச்ச₂ம்), tears of joy and a thrill of delight have arisen in Him (ஜாத-ஆநந்த₃-அஶ்ரு-புலகம்), and He is utterly pure (அதி-அச்ச₂ம்). He is the foremost of the messengers of the Lord of *Sītā* (ஸீதா-பதி-தூ₃த-ஆத்₃யம்).

Summary (*bhāvārtha*)

Today I meditate on ***Hanumān***, the son of the Wind-god, who is dear to my heart. No desire for anything in the world is left in Him. Lost in His love for ***Śrī Rāma***, He sheds tears of joy, and His hair stands on end with delight. He is utterly pure, and He is the foremost of the messengers of ***Śrī Rāma***, the Lord of ***Sītā***.

****

தருணாருணமுக$_2$கமலம்
கருணாரஸபூரபூரிதாபாங்க$_3$ம் ।
ஸஞ்ஜீவநமாஶ்ரயே
மஞ்ஜுலமஹிமாநமஞ்ஜநாபா$_4$க்$_3$யம் ॥ **2** ॥

Word Separation (*padacchēda*)

தருண-அருண-முக$_2$-கமலம்
கருணா-ரஸ-பூர-பூரித-அபாங்க$_3$ம் ।
ஸஞ்ஜீவநம் ஆஶ்ரயே
மஞ்ஜுல-மஹிமாநம் அஞ்ஜநா-பா$_4$க்$_3$யம் ॥

Prose Order (*anvaya*)

தருண-அருண-முக$_2$-கமலம் கருணா-ரஸ-பூர-பூரித-அபாங்க$_3$ம் மஞ்ஜுல-மஹிமாநம் அஞ்ஜநா-பா$_4$க்$_3$யம் ஸஞ்ஜீவநம் ஆஶ்ரயே ।

Word-by-Word Meaning (*padārtha*)

Word	Meaning
தருண-அருண-முக$_2$-கமலம்	whose lotus face is red like the rising sun
கருணா-ரஸ-பூர-பூரித-அபாங்க$_3$ம்	the corners of whose eyes brim over with compassion
மஞ்ஜுல-மஹிமாநம்	whose greatness is captivating
அஞ்ஜநா-பா$_4$க்$_3$யம்	the good fortune of ***Añjanā***

Word	Meaning
ஸஞ்ஜீவநம்	in the giver of life (***Hanumān***)
ஆஶாஸே	I place my hope

Glossed Translation (*padamālā*)

I place my hope (ஆஶாஸே) in the giver of life (ஸஞ்ஜீவநம்), the good fortune of ***Añjanā*** (அஞ்ஜநா-பா$_{4}$க்$_{3}$யம்). His lotus face is red like the rising sun (தருண-அருண-முக$_{2}$-கமலம்), the corners of His eyes brim over with compassion (கருணா-ரஸ-பூர-பூரித-அபாங்க$_{3}$ம்), and His greatness is captivating (மஞ்ஜுல-மஹிமாநம்).

Summary (*bhāvārtha*)

The lotus face of ***Hanumān*** glows red like the rising sun, and His eyes overflow with compassion. His greatness is captivating, and He is the good fortune of His mother ***Añjanā***. In Him, the giver of life, I place all my hope.

****

ஶம்ப$_{3}$ரவைரிஶராதிக$_{3}$-
மம்பு$_{3}$ஜத$_{3}$லவிபுலலோசநோதா$_{3}$ரம் ।
கம்பு$_{3}$க$_{3}$லமநிலதி$_{3}$ஷ்டம்
பி$_{3}$ம்ப$_{3}$ஜ்வலிதோஷ்ட$_{2}$மேகமவலம்பே$_{3}$ ॥ **3** ॥

Word Separation (*padacchēda*)

ஶம்ப$_{3}$ர-வைரி-ஶர-அதிக$_{3}$ம்
அம்பு$_{3}$ஜ-த$_{3}$ல-விபுல-லோசந-உதா$_{3}$ரம் ।
கம்பு$_{3}$-க$_{3}$லம் அநில-தி$_{3}$ஷ்டம்
பி$_{3}$ம்ப$_{3}$-ஜ்வலித-ஓஷ்ட$_{2}$ம் ஏகம் அவலம்பே$_{3}$ ॥

Prose Order (*anvaya*)

ஶம்ப₃ர-வைரி-ஶர-அதிக₃ம் அம்பு₃ஜ-த₃ல-விபுல-லோசந-உதா₃ரம் கம்பு₃-க₃லம் பி₃ம்ப₃-ஜ்வலித-ஓஷ்ட₂ம் அநில-தி₃ஷ்டம் ஏகம் அவலம்பே₃ ।

Word-by-Word Meaning (*padārtha*)

Word	Meaning
ஶம்ப₃ர-வைரி-ஶர-அதிக₃ம்	who has risen above the arrows of the enemy of *Śambara* (*Kāma*)
அம்பு₃ஜ-த₃ல-விபுல-லோசந-உதா₃ரம்	whose eyes are large like lotus petals and kind
கம்பு₃-க₃லம்	whose neck is shaped like a conch
பி₃ம்ப₃-ஜ்வலித-ஓஷ்ட₂ம்	whose lips glow red like the ***bimba*** fruit
அநில-தி₃ஷ்டம்	the good fortune of the Wind-god (***Hanumān***)
ஏகம்	alone
அவலம்பே₃	I take refuge in

Glossed Translation (*padamālā*)

I take refuge in (அவலம்பே₃) Him alone (ஏகம்), the good fortune of the Wind-god (அநில-தி₃ஷ்டம்). He has risen above the arrows of the enemy of ***Śambara*** (ஶம்ப₃ர-வைரி-ஶர-அதிக₃ம்), and His eyes are large like lotus petals and kind (அம்பு₃ஜ-த₃ல-விபுல-லோசந-உதா₃ரம்). His neck is shaped like a conch (கம்பு₃-க₃லம்), and His lips glow red like the ***bimba*** fruit (பி₃ம்ப₃-ஜ்வலித-ஓஷ்ட₂ம்).

Summary (*bhāvārtha*)

The arrows of ***Kāma***, the god of love, who is called the enemy of the demon ***Śambara***, have no power over ***Hanumān***. His eyes are large like lotus petals, and His look is kind. His neck is shaped like a conch, and His lips are red like

the ***bimba*** fruit. He is the good fortune of the Wind-god, and in Him alone I take refuge.

****

தூ3ரீக்ரு’தஸீதார்தி:

ப்ரகடீக்ரு’தராமவைப4வஸ்பூ2ர்தி: ।

தா3ரிதத3ஸமுக2கீர்தி:

புரதோ மம பா4து ஹநுமதோ மூர்தி: ॥ **4** ॥

Word Separation (*padacchēda*)

தூ3ரீக்ரு’த-ஸீதா-ஆர்தி:

ப்ரகடீக்ரு’த-ராம-வைப4வ-ஸ்பூ2ர்தி: ।

தா3ரித-த3ஸ-முக2-கீர்தி:

புரத: மம பா4து ஹநுமத: மூர்தி: ॥

Prose Order (*anvaya*)

தூ3ரீக்ரு’த-ஸீதா-ஆர்தி: ப்ரகடீக்ரு’த-ராம-வைப4வ-ஸ்பூ2ர்தி: தா3ரித-த3ஸ-முக2-கீர்தி: ஹநுமத: மூர்தி: மம புரத: பா4து ।

Word-by-Word Meaning (*padārtha*)

Word	Meaning
தூ3ரீக்ரு’த-ஸீதா-ஆர்தி:	which drove away the distress of ***Sītā***
ப்ரகடீக்ரு’த-ராம-வைப4வ-ஸ்பூ2ர்தி:	which made the splendour of ***Rāma***’s glory shine forth
தா3ரித-த3ஸ-முக2-கீர்தி:	which tore apart the fame of the ten-headed one (***Rāvaṇa***)
ஹநுமத:	of ***Hanumān***
மூர்தி:	the form
மம	me

Word	Meaning
புரத:	before
பா$_{4}$து	may it shine

Glossed Translation (*padamālā*)

May the form (மூர்தி:) of ***Hanumān*** (ஹநுமத:) shine (பா$_{4}$து) before (புரத:) me (மம), the form that drove away the distress of ***Sītā*** (தூ$_{3}$ரீக்ரு'த-ஸீதா-ஆர்தி:), made the splendour of ***Rāma***'s glory shine forth (ப்ரகடீக்ரு'த-ராம-வைப$_{4}$வ-ஸ்பூ$_{2}$ர்தி:), and tore apart the fame of the ten-headed ***Rāvaṇa*** (தா$_{3}$ரித-த$_{3}$ஶ-முக$_{2}$-கீர்தி:).

Summary (*bhāvārtha*)

May that form of ***Hanumān*** which ended the sorrow of ***Sītā***, made the glory of ***Śrī Rāma*** shine forth and destroyed the fame of the ten-headed ***Rāvaṇa*** appear before me.

****

வாநரநிகராத்$_{4}$யக்ஷம்

தா$_{3}$நவகுலகுமுத$_{3}$ரவிகரஸத்$_{3}$ரு'க்ஷம் ।

தீ$_{3}$நஜநாவநதீ$_{3}$க்ஷம்

பவநதப:பாகபுஞ்ஜமத்$_{3}$ராக்ஷம் ॥ **5** ॥

Word Separation (*padacchēda*)

வாநர-நிகர-அத்$_{4}$யக்ஷம்

தா$_{3}$நவ-குல-குமுத$_{3}$-ரவி-கர-ஸத்$_{3}$ரு'க்ஷம் ।

தீ$_{3}$ந-ஜந-அவந-தீ$_{3}$க்ஷம்

பவந-தப:-பாக-புஞ்ஜம் அத்$_{3}$ராக்ஷம் ॥

Prose Order (*anvaya*)

(அஹம்) வாநர-நிகர-அத்4யக்ஷம் தா3நவ-குல-குமுத3-ரவி-கர-ஸத்3ரு’க்ஷம் தீ3ந-ஜந-அவந-தீ3க்ஷம் பவந-தப:-பாக-புஞ்ஜம் அத்3ராக்ஷம் ।

Word-by-Word Meaning (*padārtha*)

Word	Meaning
(அஹம்)	I (implied)
வாநர-நிகர-அத்4யக்ஷம்	the leader of the hosts of monkeys
தா3நவ-குல-குமுத3-ரவி-கர-ஸத்3ரு’க்ஷம்	who is like the rays of the sun to the night-lilies of the race of ***dānava***s
தீ3ந-ஜந-அவந-தீ3க்ஷம்	who has vowed to protect the helpless
பவந-தப:-பாக-புஞ்ஜம்	the ripened harvest of the Wind-god’s penance (*Hanumān*)
அத்3ராக்ஷம்	have seen

Glossed Translation (*padamālā*)

I (அஹம்) have seen (அத்3ராக்ஷம்) the leader of the hosts of monkeys (வாநர-நிகர-அத்4யக்ஷம்). He is like the rays of the sun to the night-lilies of the race of ***dānava***s (தா3நவ-குல-குமுத3-ரவி-கர-ஸத்3ரு’க்ஷம்), He has vowed to protect the helpless (தீ3ந-ஜந-அவந-தீ3க்ஷம்), and He is the ripened harvest of the Wind-god’s penance (பவந-தப:-பாக-புஞ்ஜம்).

Summary (*bhāvārtha*)

I have seen Him: ***Hanumān***, the leader of the hosts of monkeys. As night-lilies close when the rays of the sun fall on them, the race of the ***dānava***s withers before Him. He has vowed to protect the helpless, and He is the ripened harvest of the penance of the Wind-god.

Notes (*ṭippaṇī*)

The five gems trace the poet's way to ***Hanumān***, step by step. In the first verse, he meditates on Him (***bhāvayē***). In the second, he sets his hope on Him (***āśāsē***), and in the third, he takes refuge in Him alone (***avalambē***). In the fourth, he prays that His form may appear before him (***bhātu***). In this verse, the prayer comes true: "I have seen Him" (***adrākṣam***).

****

ஏதத் பவநஸுதஸ்ய ஸ்தோத்ரம்
    ய: பட₂தி பஞ்சரத்நாக்₂யம் ।
சிரமிஹ நிகி₂லாந் போ₄கா₃ந்
    பு₄க்த்வா ஸ்ரீராமப₄க்திபா₄க்₃ ப₄வதி ॥ **6** ॥

Word Separation (*padacchēda*)

ஏதத் பவந-ஸுதஸ்ய ஸ்தோத்ரம்
    ய: பட₂தி பஞ்ச-ரத்ந-ஆக்₂யம் ।
சிரம் இஹ நிகி₂லாந் போ₄கா₃ந்
    பு₄க்த்வா ஸ்ரீ-ராம-ப₄க்தி-பா₄க் ப₄வதி ॥

Prose Order (*anvaya*)

ய: பவந-ஸுதஸ்ய பஞ்ச-ரத்ந-ஆக்₂யம் ஏதத் ஸ்தோத்ரம் பட₂தி, (ஸ:) இஹ சிரம் நிகி₂லாந் போ₄கா₃ந் பு₄க்த்வா ஸ்ரீ-ராம-ப₄க்தி-பா₄க் ப₄வதி ।

Word-by-Word Meaning (*padārtha*)

Word	Meaning
ய:	whoever
பவந-ஸுதஸ்ய	of the son of the Wind-god
பஞ்ச-ரத்ந-ஆக்₂யம்	called the Five Gems (*Pañcaratna*)
ஏதத்	this

Word	Meaning
ஸ்தோத்ரம்	*stōtra*
பட$_2$தி	recites
(ஸ:)	he (implied)
இஹ	here (in this world)
சிரம்	for a long time
நிகி$_2$லாந்	all
போ$_4$கா$_3$ந்	the good things of life
பு$_4$க்த்வா	having enjoyed
ஸ்ரீ-ராம-ப$_4$க்தி-பா$_4$க்	one who is blessed with devotion to *Śrī Rāma*
ப$_4$வதி	becomes

Glossed Translation (*padamālā*)

Whoever (ய:) recites (பட$_2$தி) this (ஏதத்) ***stōtra*** (ஸ்தோத்ரம்) of the son of the Wind-god (பவந-ஸுதஸ்ய), called the Five Gems (பஞ்ச-ரத்ந-ஆக்$_2$யம்), enjoys (பு$_4$க்த்வா) all (நிகி$_2$லாந்) the good things of life (போ$_4$கா$_3$ந்) here (இஹ) for a long time (சிரம்), and he (ஸ:) becomes (ப$_4$வதி) one who is blessed with devotion to *Śrī Rāma* (ஸ்ரீ-ராம-ப$_4$க்தி-பா$_4$க்).

Summary (*bhāvārtha*)

Whoever recites this ***stōtra*** of five gems (***Pañcaratna***) on the son of the Wind-god enjoys all the good things of this world for a long time and is blessed with devotion to *Śrī Rāma*.

****

॥ இதி ஸ்ரீமதா$_3$த்$_3$யஸுங்கராசார்யக்ரு'தம் பவநஸ்தபஞ்சரத்நம் ॥

References (*ādhāragranthāḥ*)

1. *Kalyāṇa, Śrī Hanumāna-aṅka*, Gita Press, Gorakhpur.
2. Vaidya S. V. Rādhākṛṣṇa Śāstrī, *Śrī Hanumatstutimañjarī*, Mahaperiyaval Trust, Bangalore, 2010.